

NYCKELHARPAN

NR 4/2009

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS MEDLEMSTIDNING

Från vänster Jonas Hallgren, Bo Nilsson, Paul Westman, Kerstin Kåverud, Helena Rudander, Anders Peev kursledare, Bo Enroth, Gunilla Runhall, Fredrik Söderström och Tommy Söderström.

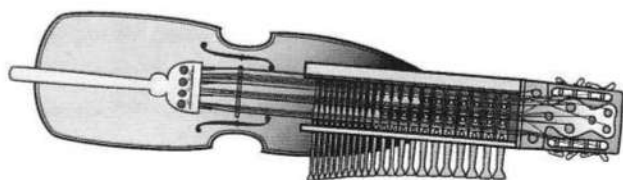
MEDLEMMAR 2009 • LÖRDAGSKURSEN I SOLLENTUNA

FÖRENINGENS JULFEST • TVÅ LÅTAR FRÅN FESTEN

SISTA ÖPPET HUS HOS JÖRPELANDS

EN NY NYCKELHARPSPELARE

M. M

NYCKELHARPAN NR 4/09

Årgång 24.

Medlemstidning för Föreningen Nyckelharpan.

Utkommer med 4 nr per år. ISSN 1401-2936

Adress: Föreningen Nyckelharpan, c/o Möllerman
Riddarstigen 17A, 183 30 Täby.

Ansvarig utgivare: Sture Möllerman.

Redaktion: Sture & Marianne Möllerman.

Artiklar och bilder ur Nyckelharpan får ej kopieras för publicering utan medgivande från redaktionen.

Material till nästa nummer skall vara på redaktionen senast 10 februari.

MEDLEMSKAP

Årligt medlemskap i Föreningen Nyckelharpan erhålles mot inbetalning av 160 kr på föreningens plusgiro nr 491 82 94-2.

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE

	Telefon
Ordförande Sture Möllerman	08-768 13 66
Kassör Paul Westman	08-649 22 09
Sekreterare Monica Hedelius	08-754 24 57
Ledamot Anders Hägg	08-581 660 71
Ledamot Kerstin Käverud	070-399 92 98
Ledamot Bo Nilsson	08-716 96 96
Ledamot Kerstin Svanström	08-35 22 00

Adressändringar skickas till
Paul Westman, Sotholmsvägen 20, 122 48 Enskede

Föreningen Nyckelharpan org. nr 802011-4289

Titta gärna på föreningens hemsida!
www.nyckelharpan.org

OMSLAGSBILDEN

Medlemmar ur en onsdagskurs i nyckelharpspel på söder i Stockholm under ledning av Anders Peev.

Fotot är taget av Jonas Hallgren, nyckelharpspelare som även lär vara en hejare på skotsk säckpipa.

INNEHÅLL

i detta nummer

Nyckelharpan i EU-projekt	sid. 2
Stulen nyckelharpa efterlyses	sid. 3
Fotografera ditt instrument	sid. 3
Lördagskursen i Sollentuna	sid. 4-5
En ny nyckelharpspelare	sid. 5
Medlemmar 2009	sid. 6-7
Var finns spelträffarna?	sid. 7
Föreningen Nyckelharpan's julfest	sid. 8
Två låtar från festen	sid. 9
Sista Öppet Hus hos Jörpeland's	sid. 10-11
Håll harpan lätt	sid. 12

Nyckelharpan i EU-projekt

Eric Sahlström Institutet har tillsammans med Burg-Fürsteneck i Tyskland och Scuola di Musica Popolare di Forlimpopoli i Italien just startat ett tvåårigt projekt (CADENCE) om vuxenundervisning inom kulturområdet med inriktning på nyckelharpa.

CADENCE är ett Grundtvigpartnerskap inom EU:s program för Livslångt lärande. Gemensamt för de tre utbildningsanordnarna är kultur- och musikundervisning för vuxna, bl a i nyckelharpa. Målet för partnerskapet är att ta del av varandras kunskaper och erfarenheter med avseende på ämnen, didaktiska metoder, kulturell bakgrund samt administration och ledning av kulturell utbildning.

Från varje land deltar en representant från skolan, en nyckelharpslärare och tre vuxna elever/musiker. Vi kommer att träffas några dagar i varje land med start på ESI i januari under temat gehörsläring. Läs mer om partnerskapet på projektets hemsida www.cadence.nyckelharpa.eu

Håkan Larsson, ESI

EO DIGITAL AB

EO Digital AB är Föreningen Nyckelharpan's sponsor i form av mycket generösa villkor vid tryckning av vår medlemstidning. Vi tackar alla hos företaget som på detta sätt stödjer vår verksamhet.

Måste man alltid bara spela svensk folkmusik på sin nyckelharpa? I förra numret visade vi ett litet enkelt stycke av Johan Helmisch Roman som kunde vara roligt som omväxling till våra traditionella låtar.

För en tid sedan talade jag med en av våra medlemmar som då kom med ett förslag som han gärna ville vidarebefordra och som hade liknande innebörd. ”Spela inte bara samma gamla låtar som man alltid får höra, prova i stället något helt annat på era nyckelharpor. Om inte, finns det stor risk att harpspelandet försvinner med den här generationen. Framför allt de unga spelmännen måste få tillfälle att pröva annan musik än den traditionellt folkliga. Spela jazz, klassiskt, pop eller vad som helst men inte *bara* folkmusik.”

Jag kan berätta att i en av de grupper där jag medverkar – Roslagsvår – hade vi under vår senaste konsert som avslutningslåt ”New word a coming” av Duke Ellington. Sättningen var då fioler, nyckelharpa, dragspel, piano och

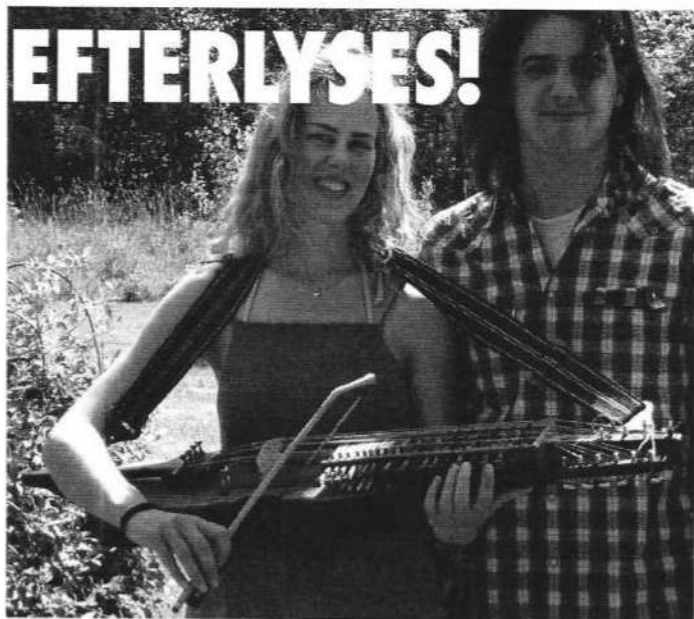
bas. Helhäftigt tyckte jag, som har ett förflutet som guitarist och banjospelare inom swing- och dixiemusiken.

Vid senaste styrelsemötet i Föreningen Nyckelharpan kom ett förslag upp om att under kommande vår hålla en kurs med barock/renässansmusik för nyckelharpspelare. Vi tror att det skulle vara både roligt och utvecklande för många av oss som vill prova några andra tongångar än de vi vanligtvis spelar. Meningen är naturligtvis inte att vi ska lägga folkmusiken i malpåse. Tvärtom – jag tror att genom att spela annan musik kommer vårt låtspel att förbättras både tekniskt och känslomässigt. Många av våra svenska ”folklåtar” ligger ju, som de flesta vet, snubblande nära barockmusiken.

Håll musiken vid liv och ha
ett riktigt Gott Nytt År

Sture Möllerman, ordf.

STULEN NYCKELHARPA

Ijuli 2009 hade jag inbrott på Kvilleorget i Göteborg där jag bor. Någon stal alla mina instrument och bl.a. min fina nyckelharpa.

Den är byggd av Göran Nordell från Västervik och det står G Nordell eller Göran Nordell i harpan! Den låg i ett svart, mjukt klassiskt nyckelharpsfodral som man kan ha på ryggen. Stor hittelön utlovas till den som kan hjälpa mig att få tillbaka min nyckelharpa! En av strängarna var borta. Harpan har speciella stämskruvar som man måste använda en liten ”tång” för att stämma, den låg också i fodralet liksom en eller två stråkar.

*Sanna Hogman c/o Thungren, Linnég. 52, 41308 Göteborg
sanna_solen@hotmail.com*

Fotografera ditt instrument!

Tyvärr händer det ibland att nyckelharpor precis som många andra instrument blir stulna. Alltför ofta kommer instrumenten ej tillbaka till sin rättmätiga ägare. För att öka möjligheten att återfå stöldgodset, bör man ha en bra bild på det stulna.

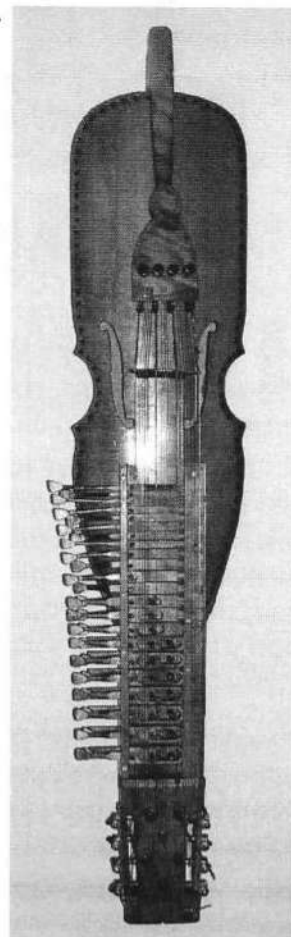
Hur har du det med din nyckelharpa, har du ett bra foto eller allra helst flera stycken? Och då menar jag inte när du sitter och spelar och halvt om halvt döljer stora delar av harpan. Nej, häng upp den på väggen eller lägg den mot en neutral bakgrund, prova ut lämplig belysning och ta sedan bilder framifrån och gärna även från sidan och på botten. Helst också detaljbilder.

YTTERLIGARE ETT TIPS!

Är du medlem i något av SSRs (Sveriges Spelmäns Riksförbund) landskapsförbund, kan du teckna en mycket förmånlig instrumentförsäkring.

Red.

Harpan här till höger är inte stulen, men väl dokumenterad av sin ägare, utifall olyckan skulle vara framme.

Samtliga låtar under kursen spelade Chatrine in och de finns nu tillgängliga på föreningens hemsida.

Låtkursen i Tegelhagen

L ikaväl som våra årligen återkommande helgkurser på Eric Sahlström Institutet i Tobo har våra lördagskurser på hösten i Stockholmsregionen blivit något av en tradition.

Nu senast var det Chatrine Swärling som vi bjudit in som vår kursledare. Chatrine var för oss i Föreningen Nyckelharpan tidigare ett "oprövat kort" men visade sig mer än väl uppfylla våra högt ställda krav som varande lärare. Hon gick för några år sedan ettårsutbildningen i nyckelharpspel på ESI i Tobo. Trots att hon inte har sin utkomst som musiker håller hon ändå en hög klass både som pedagog och nyckelharpspelman.

Strax under tjugo elever hade anmält sig till vår kurs och samtliga dessa kom för att denna lördag lära sig några nya låtar. Chatrine började med en låt som finns i många olika versioner över stora delar av landet och även i Finland, *Gustav III:s skål*. Hennes version hade hon fått av nyckelharpspelaren och sin dåvarande lärare i Tobo, Olov

Johansson. Därefter stod en vals på tur som hon i sin tur hade lärt sig av Peter "Puma" Hedlund, *Annas vals*. Nästa låt blev en *Polska efter Schedin* som några av oss hade hört tidigare och kanske också provat på. Lite mer bekant var *Brudmarsch efter Gulamålaviten*, som Ceylon Wallin ofta spelade. Att en del av oss tidigare spelat den låten gjorde rakt ingenting. Det är alltid bra med en extra genomkörare av en låt som man har på sin repertoar. Det är heller inte säkert att man själv har samma uppfattning eller tolkning av låten och då är det intressant med en jämförelse.

Alla fyra låtarna finns inspelade av Chatrine och nu utlagda på Föreningen Nyckelharpan's hemsida, där de som inte hade möjlighet att vara med på kursen kan ta del av och lära sig. Även vi som var med kan där uppdatera vårt musikminne. www.nyckelharpan.org.

Tack än en gång för en väl genomförd låtlördag och välkomna till nästa tillfälle då vi håller kurs.

Sture Möllerman

Vilopaus för både instrument och spelmän.

Chatrine hade full koll på att vi fattat galoppen.

En ny nyckelharps-spelare

Uppland har fått ännu en nyckelharpist. Benny Andersson heter han. Ni har hört namnet förut, just det, ABBA-Benny. Nyckelharpan är byggd i Hållnäs av spelmanen Sören Åhker. Benny Andersson har under senare år allt mer intresserat sig för folkmusik och bland annat hjälpt Folkmusikens hus i Rättvik med pengar när det befann sig i ekonomisk kris.

Sören Åhker bygger nyckelharpor på heltid och förra vintern fick han ett mejl med en förfrågan om en ny nyckelharpa. Mejllet var undertecknat Benny Andersson.

Sören funderade lite vem det kunde vara, men efter ytterligare ett par mejl undertecknat "Benny Andersson, dragospelare" började han ana vem det kunde vara. Benny Andersson är ju känd för sitt dragspelande tillsammans med Orsa Spelmän.

Några dagar före jul var det så dags att överlämna instrumentet på Bennys kontor på Skeppsholmen i Stockholm.

– Det här ska bli otroligt spännande, sade Benny när han fick nyckelharpan i sin hand. Det är nyttigt för hjärnan med nya grejer.

Att börja med fiol när man ska fylla 60 med allt vad det innebär med tonbildning, vibraton och intonering tyckte han verkade lite för svårt.

Benny fick en första lektion i harpans 16-strängade mysterium. Han såg ut som ett barn på julafton, ögonen

tindrade. Han berättade att han alltid tyckt om instrumentet. Efterklangen och resonansen tyckte han var fascinerande.

Med vid överlämnandet var också två andra norduppländska spelmän, Erika Lindgren, fiol, uppväxt i Vendel och Cecilia Österholm, nyckelharpa, uppväxt i Östhammar, dvs de som tipsat Benny om Sören Åhker. Cecilia kommer att bli Bennys lärare. Erika och Cecilia har samarbetat en del med Benny Andersson tidigare.

Benny tog några trevande tag med stråken som är gjord av Tommy Jacobsson i Uppsala och under överinseende av hans blivande lärare Cecilia.

Sören Åhker berättar att harpan är byggd mestadels i gran. Virket har han skaffat i Lappland där det växt på en nordlig fjällsluttning. Ju långsammare växande, desto bättre ljud.

Sören tillhör landets nyckelharpsbyggareelit och har byggt långt över 100 harpor. Han är uppväxt i Tobo men har nu flyttat till Lissbo i Hållnäs efter några år i Hälsingland. Bennys harpa är den första byggd i Sörens nya verkstad i Hållnäs.

P-O Österholm

Var kan man träffas och spela?

Det finns på många håll i landet nyckelharpspelare som inget högre önskar än att hitta något ställe där man kan komma tillsammans och spela och utvecklas. Det räcker inte alltid med spelmansstämmor och kurser.

För att i någon mån hjälpa till med att hitta sådana speltillfällen skulle vi kunna publicera dessa platser här i vår medlemstidning Nyckelharpan. Du som har ansvar för sådana ställen, skriv några rader och skicka till oss med uppgift om tid, plats, eventuell kunskapsnivå, kontaktperson eller annat som kan vara av betydelse.

Som exempel kan nämnas Täby Spelmansgille som har flera spelgrupper varav minst två som kan ta emot nyckelharpspelmän. En träff på måndagar med inriktning på nybörjarstadiet som drivs som en kurs med ledning av en mera erfaren yngre spelman samt en träff på tisdagar där deltagarna har flera års erfarenhet. För att vara med under någon av dessa dagar måste du bli medlem i Täby Spelmansgille som i dag har runt hundra spelmän i sitt medlemsregister och håller sig med ett alldeles eget spelhus – ett före detta kaplansboställe från 1600-talet norr om Stockholm. För mer information när det gäller nyckelharpspelmännen i Täby, ring gärna 08-768 13 66 eller läs mer på gilletts hemsida www.tabyspelmansgille.se

En annan spelplats men under mer otvungna former är Tobotorsdagarna på Eric Sahlström Institutet. Där står olika spelmanslag eller grupper för en stunds underhållning varefter det är fritt fram för alla som vill att delta i spelet och dansen. Om dessa torsdagar kan du läsa mer på www.esitobo.org.

De många spelmansförbunden vi har i alla våra landskap brukar också anordna spelträffar dit du som medlem är välkommen. Huvudorganisationen för dessa är Sveriges Spelmäns Riksförbund SSR, på vars hemsida du kan få alla uppgifter om de olika lanskapsförbunden med dess träffar.

Föreningen Nyckelharpan anordnar årligen både kurser och spelträffar, och om dessa läser du fortlöpande i vår medlemstidning.

Till sist, skicka några rader till oss som vi kan publicera, ifall du också kan välkomna fler spelmän.

Föreningen Nyckelharpan
c/o Möllerman
Riddarstigen 17A, 183 30 Täby
eller mollerman@telia.com

Föreningen Nyckelharpan's julfest

Att kalla vår senaste träff för julfest är kanske inte riktigt rätt, då den gick av stapeln redan den 28 november. Men det var inte benämningen på den här lördagseftermiddag som var viktigast, utan att under festligare former komma samman med harpspel denna mörka tid på året.

När vi tidigare i höst annonserade träffen, utlovade vi att förmedla några inte helt kända låtar. Så blev det också. Undertecknad hade med sig två låtar – en marsch och en vals av Artur Tallroth – som ingen av dagens deltagare hade hört tidigare. Marschen i d-dur var för många inte helt lätt, men vi tog oss ändå igenom hela låten, varefter vi fick styrka oss med både kaffe och glögg (den senare var från förra årets julfest). Valsen i bess-dur visade sig ganska snart vara i svåraste laget för flertalet (vi kanske kan ta upp den vid ett senare tillfälle) och byttes då snabbt ut mot en annan och betydligt enklare vals men i samma tonart. Den är ursprungligen nedtecknad av Gösta Sandström efter hans farbroder August Karlsson som spelade den i d-dur på fiol. Sonen Ragnar Karlsson, kusin med Gösta, transponerade valsens till bess-dur som passade hans nyckelharpspel bättre.

När klockan närmade sig tre på eftermiddagen började vi känna av hungern och då maten redan stod uppdukad kunde vi inte annat än att lägga våra instrument åt sidan ett tag och låta oss väl smaka av delikatesserna.

Stärkta av all god mat var det snart åter dags för mera spel, men nu under betydligt friare former och med en återgång till den mer kända repertoaren. Allt från Tobogubben till Äppelbo gånglåt. Men aldrig något annat än c, g och f-dur. Jo, det var visst någon låt i a- eller d-moll som slank in bland önskemålen.

När vi satt runt i en ring och i tur och ordning föreslog låtar, fick den som valde melodi även starta spelet. Det visade sig att många som var lite osäkra på detta, snart upptäckte att de kunde både starta och leda spelet.

Tack alla glada spelmän som bidrog till en lyckad lördagseftermiddag.

För att även ni som inte hade möjlighet att vara med och ta del av de "nya" låtarna, kommer här en notutskrift av marschen och den enklare valsens.

Sture Möllerman

MARSCH AV ARTUR TALLROTH

The musical score for 'Marsch av Artur Tallroth' consists of four staves of music. The first two staves are in 2/4 time, and the last two staves are in 3/4 time. The key signature is one sharp (F#). The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some triplets and accents. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The second staff continues the melody. The third and fourth staves are in a lower register, possibly for a second instrument or a different part of the arrangement. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Den här marchen finns i häftet *Låtar från Våla härad*, del 2 (tyvärr slut på hela upplagan sedan lång tid tillbaka) och där nedtecknad av John Olsson, men till skillnad från här med en något annorlunda placering av taktstrecken i första repris.

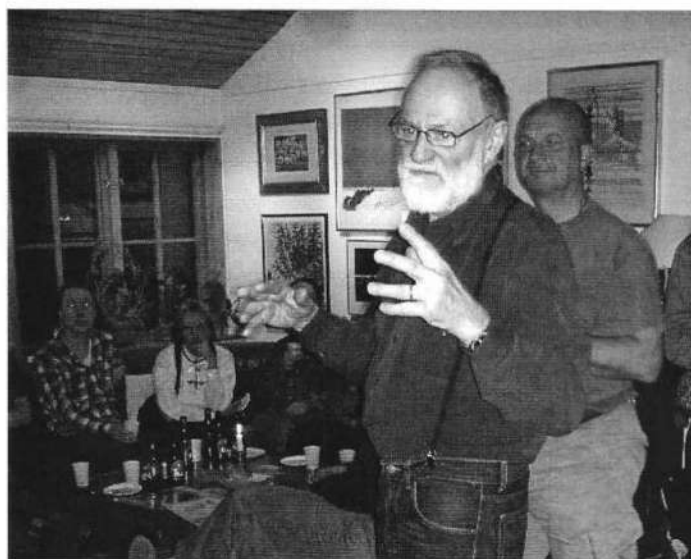
VALS EFTER RAGNAR KARLSSON

The musical score for 'Vals efter Ragnar Karlsson' consists of four staves of music. The key signature is two flats (Bb and Eb), and the time signature is 3/4. The music is written in a single treble clef. It features a waltz-like melody with eighth and sixteenth notes. The first staff begins with a treble clef and a key signature of two flats. The second and fourth staves include first and second endings, marked with '1' and '2' above the notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Ragnars far August Karlsson hade valsen efter spelmannen och smeden Vängelin och spelade den i D-dur på fiol, men Ragnar som spelade nyckelharpa föredrog den här tonarten.

Låten i originaltonart tillsammans med ytterligare närmare femtio låtar efter August finns i häftet *August Karlssons låtar efter spelmän i södra Uppland och Södermanland* upptecknade av Gösta Sandström.

Sista Öppet Hus hos Lena och Ingvar Jörpeland

Ingvar höll under kvällen en kort betraktelse över de tjugo år som han och Lena gästats av olika spelmän.

Lena (längst bak i mitten) och Ingvar deltog med sina gammelharpor i kvällens spel.

Några av senare generationens spelmän dök upp under denna sista fredagskväll. (nederst till vänster)

Det var inte bara nyckelharppspelmän som var Jörpeland's gäster. (nedan)

När spelmän kommer från olika håll blir repertoaren i allspelet ofta omväxlande. Så även denna kväll.

Trots trångt om dansutrymme gjordes ändå plats för en slängpolska.

En mycket uppskattad träffpunkt för både spelmän, sångare, dansare och andra folkmusikentusiaster har varit andra fredagen i månaden, då Lena och Ingvar Jörpeland öppnat sina portar till hemmet på Lilla Slingan i Sollentuna.

Det är nu tjuugo år sedan träffarna startade och många – både kända och mindre kända personer – har genom åren varit återkommande gäster som uppskattat den otvugna atmosfären. Alla kommer att sakna fredagskvällarna hos Jörpelands.

Den 4 december 2009 var sista fredagen som Jörpelands så generöst hade Öppet Hus. En epok är nu till ända. Snart kommer Lena och Ingvar att flytta från det fantastiska huset till ett mindre boende där det inte finns möjlighet till stora sammankomster.

Den här kvällen var fylld av musik från nyckelharpor, fioler och andra folkliga instrument, precis som vanligt. Dessutom ett danspar som trots trängseln lyckades genomföra en slängpolska! Lovord gavs värdfolket för deras tjuugoåriga generositet. Ingvar passade på att berätta om åren och om olika spelmän som han och Lena haft som sina gäster.

Många olika låtar dök upp, som alltid då spelmän från olika håll träffas och när Nisse Nordströms *Schottis i nattskjortan* kom på tur var Ingvar påpasslig och ringde upp Nisse som fick höra både hela låten och alla närvarandes jubel och glada tillrop.

Var vi i fortsättningen ska kunna träffas och umgås på liknande sätt var det många som till sist undrade. Någon motsvarigheten till de här kvällarna är svårt att finna – en plats i hemmiljö där vem som helst kan slinka in och delta eller bara lyssna till folkmusik och folklig sång.

Vi får nu tänka tillbaka och minnas alla gånger som Jörpelands öppnade sitt hem för oss, då vi kunde ge utlopp för vårt behov av folkmusik.

Tack än en gång Lena och Ingvar!

Marianne och Sture Möllerman

Helgkurs 20-21 mars

Vi har nu bokat helg för Föreningen Nyckelharpan's återkommande kurs i nyckelharpspel på Eric Sahlström Institutet i Tobo. Lärare blir denna gång Erik Rydvall.

Mer information och möjlighet att anmäla sig till kursen kommer i nästa nr av tidningen Nyckelharpan, men redan nu kan det vara en god idé att anteckna detta datum i almanackan.

BSVERIGE
PORTO
BETALT

FÖRENINGSBREV

Föreningen Nyckelharpan c/o Möllerman, Riddarstigen 17A, 183 30 Täby

Håll harpan lätt med *SliderStrap!*

För optimal ergonomi! *SliderStrap* instrumentband för optimal ergonomi.
SliderStrap med sitt patenterade bandkors på ryggen medger maximal avlastning
av harpans vikt både i stående och sittande spelställning.
Många nyckelharppspelare har redan insett fördelarna med *SliderStrap*
och du, som ännu inte har bytt till *SliderStrap*, får här en ny chans:

Ring Janne Lundqvist på telefon 070-655 99 47 och beställ för direktleverans.
Pris 350 kr inkl. moms och frakt.

SliderStrap finns i färgerna svart, brunt, blått, rött och beige (sand).
Materialet är nylonväv och det skjutbara korset är svart läder.

Välkommen med din beställning!

Jan Lundqvist, Silte Snausarve 454, 623 43 HAVDHEM